

Turpis causa az angol bírói gyakorlatban. A magyar jog szabályai szerint a turpitude az ügyletnek olyan feltétlen semmisségi oka, amely novációval sem orvosolható. Így pl. „nemcsak játékból, vagy fogadásból eredő követelés nem érvényesíthető bírói úton, hanem az a követelés sem, amely a játékból vagy fogadásból származó veszteség megtérítése céljából vállalt kötelezettségre vonatkozik”. (L.: Szladits: Kötelmi jog I. kötet 61.)

A Magánjogi Törvénykönyv 979. §-a a játékból, vagy fogadásból eredő követelés biztosítására adott és harmadik személyre forgatott váltó esetében feljogosítja a vesztest, hogy a nyerőtől követelhesse, hogy őt harmadik személlyel szemben fennálló kötelezettsége alól mentesítse. Ugyanez áll akkor is, ha a vesztes a nyerővel létesített megegyezés alapján harmadik személy irányában közvetlenül kötelezettséget vállal.

A Mtj. ezen intézkedéséből is az következik, hogy a novációt a felek között a javaslat a turpis causa megszüntetésére alkalmas új ténynek nem tekinti.

A magyar bírói gyakorlat a turpitudonak ezt a feltétlen erejét hiánytalanul érvényesíti és nincs tudomásom olyan ítéletről, amely — ha csak kivételesen is, — a turpitude semmisítő erejét megtörni engedné a nováció falán.

Ez volt a gyakorlata egészen az utolsó időkig az angol bíróságnak is. 1934-ben azonban egy ügyben (Hymans v. Stuart King), amelynek tényállása az volt, hogy a félperes bookmaker az alperes bookmaker lóversenyfogadásból származó tartozására több erélyes sürgetésre részletfizetéseket kapott, majd pedig a hátralékra azzal a megjegyzéssel adott az alperesnek halasztást, hogy a bookmaker egyesületnél mindaddig nem jelenti be az alperes fizetési késedelmét, amíg az a részleteket pontosan teljesíti.

A Court of Appeal szótöbbséggel (négy egy ellen) úgy döntött, hogy a nyerőnek joga van olyan társadalmi lépéseket folyamatba tenni, amilyeneket jónak lát és ilyenek kilátásbahelyezésével fizetést kieszközölni és az egyik bíró hozzáteszi véleményében ehhez a jogelvhöz azt, hogy bajos volna az ilyen társadalmi szankció kilátásbahelyezésével kieszközölt egyezésre általánosságban jogszabályként kimondani a megengedhetlenséget. Az utóbbi indokolás nem jelent mást, mint azt, hogy a Court of Appeal, vagy legalább is ez a bíróság az ellenkező jogszabályt sem mondja ki általánosságban, hogy nevezetesen a nováció a turpitudot megszünteti, hanem a nováció erejét a konkrét eset körülményei szerint kell megítélni.

Az angol szakirodalom némi ellenkezéssel fogadta ezt a döntést (l. Law Journal 934/386. oldal) és inkább a különvéleményt bejelentő bíró azon véleményéhez hajlik, amely szerint az ilyen szerződés látszatügylet (colourable) és a felek valóságos szándéka a fogadás megfizetése, minekfolytán az ilyen szerződés bíróilag érvényesíthetetlen.

A pusztá nováció magában véve az angol bíróság gyakorlata sze-

rint sem elegendő, — amint pl. a Court of Appeal a Burrell & Son v. Leven ügyben a puszta novációra alapított olyan igényt, amelyet az életfelfogás egyébkénti helyeslése nem támogatott, elutasított. Ennek a bírói gyakorlatnak, illetve helyzetnek az a következménye, hogy a felperesek a legnagyobb jogbizonytalanságban élnek atekintetben, vajjon a fogadásból eredő követelés noválása megadja-e a bírói érvényesíthetőségét az igénynek, vagy sem, de az angol bírói gyakorlat az ilyen jogbizonytalansággal sokkal kevesebbet törődik, mint pl. a magyar, ami az angol bíróság sokkal kazuisztikusabb jogi szemléletének a következménye.

Dr. Schneller György.

A követelés elismerése, mint az elévülést félbeszakító körülmény, különös tekintettel a speciális elévülési határidőkre. A Mt. jav. 1297. §-a szerint „az elévülés félbeszakad, ha az adós a követelést a hitelezővel szemben részfizetéssel, kamatfizetéssel, biztosítékadással, vagy bármely más módon elismeri”.

A javaslatnak ezen álláspontja az általános elévülési idő tekintetében megfelel az általános bírói gyakorlatnak.

Igen súlyos eltérések, sőt határozott ellentétek mutatkoznak abban a kérdésben, hogy a különös elévülési időknél (pld. 1871. évi VIII. t.-c. 72. §., 1874. évi XVIII. t.-c. 9. §., 1874. évi XXXIV. t.-c. 45. §., 1894. évi XXXI. t.-c. 5. §., 1921. évi LIV. t.-c. 36. §., 1883. évi XXV. t.-c. 19. §., 1923. évi X. t.-c. 16. §. stb.) a követelés elismerése milyen befolyással van az elévülésre és az elévülés az elismerés után miként folyik tovább, illetőleg a beállt elévülés esetében a tartozáselismerés milyen jelentőséggel bír?

A. 192. Eh. szerint a vaspálya üzemében szenvedett kár megtérítési kötelezettségének elismerése után is a balesetből származott igény tekintetében nem az általános magánjogi, hanem az 1874. évi XVIII. t.-c.-ben megállapított elévülési idő alkalmazandó, mert az elismerés az elévülési határidő folyamát ugyan félbeszakítja, de ugyanaz az elévülési határidő az elismerés időpontjával újra kezdetét veszi, ha az elismeréstől a kereset beadásáig több mint 3 év telt el, úgy az igény elévült.

Figyelemre érdemes az 51-es számú Jd. indokolásából a következő: „Az osztrák polgári törvénykönyv hatása alatt az a felfogás nyilatkozott meg úgy a jogirodalomban, mint a joggyakorlatban, (Curia 1882. évi szeptember hó 27-én 363. számú, 1889. évi május hó 23-án 1578. számú, I. G. 7/1896. szám), hogy az elévülést csak a hitelező részéről az illetékes bíróság előtt megindított kereset szakítja félbe, a keresetindítással egyenlő joghatálynak csupán a törvényben ilyenek, illetve az elévülés félbeszakítására alkalmasnak nyilvánított jogcselekményeket (Pld. az 1876: XXVII. t.-c. 87. §-a, az 1881: XVII. t.-c. 15. §-a, az 1893: XIX. t.-c. 7. §-a, jelenleg a Pp. 594. §-a) lehet tekinteni.”

Az általános magánjogi elévülés tekintetében az elismerés félbeszakító hatályát elismeri a Curia 573/1898., C. 1173/1924., C. 5709/1922., C. 1894/1930. stb. szu. ítélete.